روزنامه شرق

سه‌شنبه ۲۰ آبان ۱۴۰۴
۲۰ جمادی‌الاول ۱۴۴۷
۱۱ نوامبر ۲۰۲۵
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۲۵۲
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

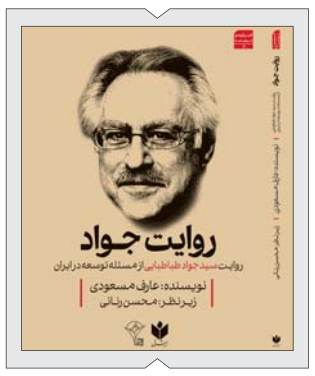

گزارشی از نشست رونمایی کتاب «روایت سیدجواد طباطبایی از مسئله توسعه در ایران»

مواجهه انتقادی با سنت

۶

در «شرق» امروز می‌خوانید: روزگار سپری‌شده کانون وکلای دادگستری • توافق موقت برای بازگشایی دولت فدرال • حس رهاشدگی پس از ترخیص

«شرق» از ایده‌های محدودسازی شرکت ملی نفت ایران در برنامه هفتم توسعه گزارش می‌دهد

بیراهه نفت

گزارش تیتر یک را در صفحه ۴ بخوانید

بررسی وضعیت تعطیلی مدارس، افزایش مراجعات بیمارستانی و نقش فعالان مدنی در بحران آلودگی هوای خوزستان

درس در دود زندگی در غبار

این گزارش را در صفحه ۱۰ بخوانید.

عکس: محمدرضا خبازان، ایرنا

سرمقاله

سرانجام اسنپ‌بک

ابعاد حقوقی مسئله

کوروش احمدی
دیپلمات پیشین

حدود شش هفته بعد از ادعای بازگشت قطع‌نامه‌های شورای امنیت علیه ایران و سه هفته بعد از مختومه‌شدن قطع‌نامه ۲۲۳۱، طرف‌های ذی‌ربط همچنان بر موضع خود باقی هستند. در این مدت، نه تحولی که بتواند به یک راه‌حل رهنمون شود، رخ داده و نه با توجه به ابعاد حقوقی و مواضع کنونی کشورها، امکان گشایشی در این وضعیت بی‌سابقه قابل تصور است. وضعیتی که با آن مواجه هستیم، در تاریخ شورای امنیت بی‌سابقه است. معمول این است که اگر پیش‌نویس قطع‌نامه‌ای مورد مخالفت یک عضو دائمی باشد، یا به رأی گذاشته نمی‌شود یا اگر به رأی گذاشته شود، وتو می‌شود و تمام. اینکه سه عضو دائمی قائل به وجود و الزامی‌بودن قطع‌نامه‌هایی باشند و دو عضو دائمی دیگر نظری متفاوت داشته باشند، کاملا بی‌سابقه است. در شرایطی که چنین وضعیتی موجب بلاتکلیفی حقوقی بی‌سابقه‌ای شده، مهم این است که در عمل چه اتفاقی در حال افتادن است.

ایران، چین و روسیه در نامه نخست خود در ۲۸ آگوست، یعنی هم‌زمان با نامه فرانسه، انگلیس و آلمان درباره فعال‌کردن مکانیسم ماشه، دلایل مخالفت خود با اقدام سه کشور اروپایی را اعلام کردند. در این نامه مانند نامه‌های انفرادی و جمعی بعدی سه کشور، ادعای اروپا مبنی بر طی مسیر مقرر در بندهای ۳۷ و ۳۶ برجام رد شده و با استناد به قاعده حقوقی «دست‌های پاک»، اقدام اروپا که خود ناقض برجام بوده، مردود دانسته شده است. نکته مهم در این نامه این بود که در آن علاوه بر درخواست از شورای امنیت برای کان‌لم‌یکن دانستن ادعای تخلف ایران از مفاد برجام، تصریح شده بود که «هر اقدامی که در تعارض با قطع‌نامه ۲۲۳۱ انجام شود، نمی‌تواند برای اعضای سازمان ملل الزام قانونی بین‌المللی ایجاد کند».

نامه‌ای که ایران، روسیه و چین در ۱۸ اکتبر، یعنی روز انقضای قطع‌نامه ۲۲۳۱، به رئیس شورای امنیت نوشتند و در آن به بند ۸ قطع‌نامه پرداختند، حائز اهمیت بود. لازم به ذکر است که بند ۸ قطع‌نامه حاوی چهار عنصر است: ۱. کلیه مفاد قطع‌نامه در ۱۸ اکتبر باید منقضی شود، ۲. هیچ‌یک از قطع‌نامه‌های علیه ایران که مطابق بند ۷a همین قطع‌نامه لغو شده بودند، نباید مجددا اجرا شوند، ۳. بررسی برنامه هسته‌ای ایران توسط شورای امنیت باید خاتمه‌یافته تلقی شود و ۴. موضوع «عدم اشاعه» مربوط به ایران باید از دستور کار شورای امنیت حذف شود. اما در این نامه تنها به دو عنصر، یعنی منقضی‌شدن قطع‌نامه ۲۲۳۱ و تمام‌شدن بررسی برنامه هسته‌ای ایران در شورا اشاره شد و روشن نیست چرا ذکری از عدم اجرای قطع‌نامه‌های علیه ایران و حذف موضوع مربوط به ایران از دستور کار شورای امنیت نرفته است. با توجه به شدید و غلیظ بودن موضع روسیه، آیا ممکن است خواست چین چنین بوده باشد؟

از طرفی، بعد از تکمیل روند اسنپ‌بک در ۲۷ سپتامبر، سخنگوی سازمان ملل اقدام به صدور بیانیه‌ای مبنی بر بازگشت قطع‌نامه‌های شورای امنیت علیه ایران، روزآمدشدن فهرست اشخاص و نهادهای ایرانی تحت تحریم و فعالیت مجدد کمیته تحریم ۱۷۳۷ کرد. علاوه بر اعتراض ایران به این اقدام، وزیر خارجه روسیه نیز در نامه‌ای به دبیرکل، شدیدا به او در مورد ادعای فعال‌شدن شش قطع‌نامه اعتراض کرد و آن را اقدامی همسو با کشورهای غربی و نقض صریح ماده ۱۰۰ منشور دانست که دبیرکل را از عمل به دستورات اعضا منع می‌کند.

آنچه از این پس باید پیگیر بود، این است که صرف‌نظر از کشورهای همسو با غرب که گفته‌اند شش قطع‌نامه را اجرا می‌کنند، کشورهای دیگر چه خواهند کرد. با توجه به قاطعیت روسیه در مخالفت با بازگشت شش قطع‌نامه و ازجمله اعلام سفیر روسیه در سازمان ملل و سخنگوی وزارت خارجه روسیه مبنی بر عدم شناسایی شش قطع‌نامه، بسیار محتمل است که در شرایط افزایش رقابت قدرت‌های بزرگ، روسیه در کار تعیین رئیس کمیته تحریم ۱۷۳۷ و فعالیت آن و نیز ایجاد پانل کارشناسی ۱۹۲۹ مانع جدی ایجاد کند. سؤال مهم‌تر این است که آیا چین، روسیه و دیگر کشورها عملا اقدام به نقض شش قطع‌نامه مثلا از طریق فروش سلاح به ایران خواهند کرد یا خیر؟ ادعای اخیر سی‌ان‌ان مبنی بر فروش دو هزار تن سدیم پرکلرات به ایران که ظاهرا از پیش‌نیازهای مهم برای سوخت موشک است، دلیل نقض شش قطع‌نامه به شمار نمی‌آید؛ چون در قطع‌نامه ۱۹۲۹ از منع فعالیت ایران در حوزه موشک بالستیک که قادر به حمل سلاح هسته‌ای باشد و نیز منع «انتقال تکنولوژی موشک‌های بالستیک» به ایران سخن رفته است.

ادامه در صفحه ۱۰

یادداشت

مسیرهای نو و معماری قدرت

حامد نقی‌لو
کارشناس سیاست خارجی

ایران در نظم مسیرمحور آینده، معمار خواهد بود یا به بازیگری در مسیرهای دیگران تبدیل خواهد شد؟ این پرسش، نه صرفا دیپلماتیک، بلکه راهبردی است. نظمی تازه در حال زایش است؛ نظمی که در آن، گذرگاه‌ها از مرزها پیشی گرفته‌اند. آنچه در رخ‌نمایی کنش‌های دیپلماتیک در آسیای میانه، قفقاز، شرق مدیترانه و جنوب آسیا دیده می‌شود، بخشی از بازچینش ژرف ژئوپلیتیکی است که می‌کوشد شبکه‌های پیوند منطقه‌ای را از طریق کریدورهایی خارج از چیرگی قطب شرقی، از نو بسازد. این دگرگونی، حاصل رقابت‌های دیرین نیست، بلکه نتیجه برنامه‌ریزی هم‌زمانی است که از سوی ائتلافی از کنشگران آمریکا، اتحادیه اروپا و اسرائیل پیش برده می‌شود. مسیر تازه از شرق مدیترانه آغاز می‌شود، از سوریه، ترکیه و جمهوری آذربایجان می‌گذرد و به آسیای میانه می‌رسد. این گذرگاه، با کنارنهادن ایران، چین و روسیه از چرخه پیوند، در حال تثبیت هندسه‌ای تازه است که نه به دریا وابسته است و نه به شرق. دراین‌میان، بریکس به میدان بازتوزیع قدرت بدل شده است. ایران یا در معماری این نظم نوین نقش ایفا می‌کند یا در معماری دیگران زندگی خواهد کرد. در لحظه‌ای که ساختار سلطه غربی در حال فرسایش است و کشورهایی خارج از مدار آن به دنبال مسیرهای مستقل‌اند، بریکس دیگر یک بلوک اقتصادی نیست؛ بلکه زمینه‌ای برای بازتعریف نقش‌ها، مسیرها و روایت‌هاست. اما در این زمینه، صِرف حضور کافی نیست. ایران اگر بخواهد از موقعیت تماشاگر خارج شود، باید از موضع معماری وارد شود؛ معماری یک مسیر، یک روایت و یک زیرساخت برای کشورهایی که میان وابستگی و انزوا سرگردان‌اند.

کشورهای آسیای میانه، ازبکستان، قزاقستان و تاجیکستان در حال تنظیم موقعیت خود برای این مسیرند. این چرخش، حاصل محاسبه هزینه‌های امنیتی و اقتصادی است، نه وابستگی سیاسی. اتصال از طریق جمهوری آذربایجان و ترکیه، هم کم‌هزینه‌تر است و هم سریع‌تر. در نتیجه، مسیرهای پیشنهادی چین و روسیه که از خاک ایران عبور می‌کردند، به‌تدریج از اولویت خارج می‌شوند.

در جنوب آسیا، کریدور شمال-جنوب که از چابهار آغاز می‌شود و ایران را به روسیه و هند متصل می‌کند، با مجموعه‌ای از تنش‌های هماهنگ در حال خنثی‌شدن است. هر بار که هند به چابهار نزدیک شد، تنش با پاکستان افزایش یافت. بی‌ثباتی در افغانستان، حملات مرزی و ناامنی در گذرگاه‌ها، همگی در راستای کُندکردن این اتصال عمل کرده‌اند. نتیجه فروپاشی تنها مسیر زمینی شرق به غرب است که خارج از کنترل غرب طراحی شده بود. در این مسیر، پاکستان یک نقطه چرخش‌آفرین است؛ کشوری که از یک سو به دلیل جایگاه راهبردی، جمعیت و توانمندی‌های اقتصادی‌اش، می‌تواند به بریکس ژرفای راهبردی ببخشد و از سوی دیگر، سال‌هاست که در مدار وابستگی به غرب گرفتار مانده است. ایران می‌تواند در این گذار، نقش کلیدی ایفا کند؛ نه از راه فشار، بلکه با پیشنهاد یک مسیر جایگزین؛ مسیری که در آن، عضویت در بریکس تنها یک گزینش اقتصادی نیست، بلکه تصمیمی راهبردی برای خروج از وابستگی و ورود به یک نظم چندآوایی است. پیشنهاد رسمی به پاکستان، می‌تواند نقطه آغاز معماری مشترک باشد. ایران می‌تواند با ارائه یک چارچوب همکاری سه‌جانبه با پاکستان و هند، در قالب پروژه بریکسی کریدور شمال-جنوب، زمینه طراحی یک مسیر مستقل، چندآوایی و غیرغربی را فراهم کند. این پیشنهاد، اگر با تضمین‌های نهادی، سازوکارهای مالی مشترک و پیوست‌های امنیتی همراه شود، نه‌تنها پاکستان را از مدار وابستگی گام‌به‌گام خارج می‌کند، بلکه ایران را به محور اتصال جنوب آسیا به آسیای میانه و اروپا بدل خواهد کرد.

ادامه در صفحه ۵

یادداشت

جوان اهوازی و کورش و والریانوس!

حسین حقگو
کارشناس اقتصادی

«در پی اقدام اجرائیات شهرداری برای تخریب یک واحد اغذیه‌فروشی در پارک زیتون اهواز، احمد بالدی، جوان ۲۱ ساله و فرزند صاحب این واحد صنفی، در اعتراض به این اقدام دست به خودسوزی زد... پدر احمد و صاحب اغذیه‌فروشی گفت: ۲۱ سال است که از این اغذیه‌فروشی نان می‌خوریم. شش فرزند دارم که دو نفرشان دانشجو هستند... روز حادثه احمد پس از پایان کلاس دانشگاه، طبق معمول برای کمک به من آمده بود که دید...».

(خبرگزاری فارس-۸/۱۶)

۱- از حدود ۸۶.۵ میلیون نفر آمار رسمی جمعیت کشور، حدود ۶۶ میلیون نفر بالای ۱۵ سال و در سن کار هستند که ۲۵ میلیون نفر شاغل و دو میلیون نفر بیکار هستند و ۳۹ میلیون نفر هم دنبال کار نیستند. طبق این آمار نرخ بیکاری در ایران رقم بالایی نیست، ۷.۳ درصد. اما آن ۳۹ میلیون نفری که به دنبال کار نیستند زنان خانه‌دار، سالمندان، دانش‌آموزان و دانشجویان و نظایر آن هستند که ۵۹ درصد جمعیت کاری ایران را تشکیل می‌دهند، درحالی‌که میانگین جهانی این نرخ حدود ۳۹ درصد است. بر این اساس نرخ مشارکت در بازار کار ایران حدود ۲۰ درصد پایین‌تر از میانگین جهانی است. اما از حدود ۲۵ میلیون نفر شاغلان کشور، چهار میلیون نفر کارمند دولت‌اند و مابقی یعنی حدود ۲۰ تا ۲۱ میلیون نفر در فعالیت‌های کوچک مشغول هستند. چنانکه بیش از ۱۵ میلیون نفر در کسب‌وکارهای زیر پنج نفر فعالیت دارند، حدود دو میلیون نفر در بنگاه‌های پنج تا ۱۰ نفره مشغول‌اند و مابقی در بنگاه‌های بزرگ و سازمان‌های رسمی. براساس گزارش‌های آماری حدود ۷۰ درصد شاغلان بخش صنعت فاقد تحصیلات دانشگاهی‌اند و از سوی دیگر حدود ۴۰ درصد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بیکارند و حدود ۴۰ درصد این فارغ‌التحصیلان نیز در مشاغلی با سطح مهارت پایین مشغول کار هستند، چراکه به‌منظور تأمین حداقل معیشت، چاره‌ای جز این ندارند که در شغل‌هایی مشغول کار شوند که فاصله بسیار با سطح مهارت و تحصیلات و سرمایه انسانی آنها دارد. وضعیتی که طبقه‌ای به نام «طبقه متوسط فقیر» را در کشورهای خاورمیانه شکل داده که «دارای مدرک دانشگاهی، تجربه رسانه‌های اجتماعی، دانش جهان و آرزوهای طبقه متوسط هستند اما به دلیل محرومیت اقتصادی به سوی زیستن زندگی تهیدستانه سنتی در زاغه‌ها و سکونتگاه‌های غیرقانونی سوق داده می‌شوند و زندگی‌شان با حمایت خانواده یا مشاغل عمدتا بی‌ثبات مثل تاکسی‌رانی، میوه‌فروشی، دست‌فروشی یا دلالی می‌گذرد. طبقه متوسط فقیر مرکز شهر را می‌شناسد و مدام به آنجا سر می‌زند اما در حاشیه زندگی می‌کند» (انقلاب را زیستن - آصف بیات).

ادامه در صفحه ۵

برگزیده‌ها

بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه:

آمریکا از توافق می‌گوید اما قصد توافق ندارد

۲

گزارش «شرق» از سیاست خارجی فرسایشی ایران میان فرصت‌سوزی و خودتکراری

دیپلمات پاستور پسند

۲

بازخوانی سال اول برنامه هفتم در سایه حواشی و هشدارها در صحن علنی مجلس

از قطع میکروفن تا تلاقی وعده و واقعیت

۳

گفت‌وگو با فرح ابوالقاسم به بهانه نمایشگاه انفرادی او در گالری هور

هیچ بودنی بدون نبودن معنا پیدا نمی‌کند

۱۱

حضور شبانه پزشکیان در اردوی تیم‌ملی

درخواست از رئیس‌جمهور

۹

تردید درباره قدیمی‌ترین مؤسسه رسانه‌ای بریتانیا

بنگاهی که «بی‌طرف» نیست

۵

یادداشت

زنی که به حاشیه‌ها جان داد

احمد مسجدجامعی

از رشته‌هایی که در ایران خوب بنیان‌گذاری شد، جامعه‌شناسی بود. دکتر صدیقی را بنیان‌گذار این رشته در ایران می‌دانند و جالب است که او خود از معدود ایرانیانی بود که در رشته تاریخ از دانشگاه سربن دکتری گرفته بود و رساله‌اش درباره جنبش‌های دینی-ایرانی هنوز هم پس از گذشت یک قرن مأخذ معتبری است. ترجمه این کتاب به قلم ایشان همراه با اضافات در دهه ۷۰ منتشر شد و تاکنون چاپ دیگری از آن صورت نگرفته است. از دیگر کسانی که جامع بین جامعه‌شناسی و تاریخ و فارغ‌التحصیل دانشگاه پاریس بود، زنده‌یاد ناصر تکمیل‌همایون، تهران‌شناسِ صاحب‌نام و پرآثار است. کتاب او در جمع تهران‌شناسان در نخستین بانک ایرانی دیروز و تیمچه اکبریان بعدی و رستوران سنتی کنونی در عودلاجان با نام «اودلاجان» رونمایی شد. تعمیر و مرمت این بنای تاریخی را استاد علی‌اصغر شعرباف، برنده جایزه اخلاق و نیایش در حوزه معماری بر عهده گرفت و انصافا کاری ماندگار از خود به یادگار گذاشت.

ادامه در صفحه ۸

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای
مهندس سید علیرضا ابریشم‌چیان

با نهایت تأسف و تأثر، درگذشت پدر گرامیتان را تسلیت عرض می کنیم. از خداوند متعال برای آن مرحوم رحمت واسعه و برای جنابعالی و خانواده محترم، صبر و شکیبایی مسئلت داریم.

دفتر حقوقی علی احمدی و همکاران

برادر گرامی
جناب آقای حسین بی‌غم

مصیبت درگذشت برادر گرامیتان را تسلیت عرض می‌کنیم. از خداوند سبحان برای آن مرحوم غفران و برای شما و سایر بازماندگان صبر آرزومندیم.

حجت میرزایی، محمود مرتضایی فر، اکبر افتخاری، علیرضا جلالی ندوشن، مهدی رحمانیان

نوبت دوم
سازمان خصوصی سازی
IRANIAN PRIVATIZATION ORGANIZATION
«خلاصه آگهی عرضه عمومی»
شناسه آگهی ۲۰۳۸۹۳۸
رجوع به صفحه ۴
م الف ۲۸۸۱

www
shargh daily
ir